

lium, si potest; præstat auxilium, si potest : ad extremum si nec consilio, nec auxilio adjuvare potest, vel voto adjuvat, vel orat pro contribulato, et forte magis ipse exauditur, quam qui porrigit panem. Habet semper unde det, cui plenum pectus est charitatis. Ipsa est charitas, quæ dicitur et voluntas bona. Plus a te Deus non exigit, quam quod tibi intus dedit. Vacare enim non potest voluntas bona. Non enim habens voluntatem bonam, etsi nummus tibi supersit, non porrigis pauperi : ipsi inter se pauperes præstant sibi de voluntate bona, non sunt inter se infructuosi. Vides cæcum duci a vidente : quia nummos non habuit quos daret egens, commodavit oculos non habenti. Unde hoc factum est, ut membra sua commodaret ei qui non habet, nisi quia intus inerat voluntas bona, thesaurus pauperum? In quo thesauro dulcissima requies, et vera securitas. Ad ipsum amittendum nec latro admittitur, nec naufragium metuitur. Servat secum quod intus habet, nudus evadit, et plenus est. « Justus ergo miseretur, et commodat. »

XIV. « Quoniam benedicentes eum, hæreditate possidebunt terram¹ : » sicut² illum justum, vere solum justum et justificantem, qui et pauper hic fuit, et divitias magnas attulit, quibus faceret divites eos, quos invenit pauperes. Ipse est enim qui Spiritu sancto ditavit corda pauperum, et exinanitas animas confitendo peccata, implevit opulentia justitiæ; qui potuit divitem facere piscatorem, dimittendo retia sua quod habebat contemnente, quod non habebat hauriente³. « Infirma enim » mundi elegit Deus, ut confunderet fortia⁴. » Et non de oratore piscatorem, sed de piscatore lucratus est oratorem, de piscatore lucratus est senatorem, de piscatore lucratus est imperatorem. « Quoniam benedicentes eum, possidebunt

¹ Psal. xxxvi, 22. — ² Forte *scilicet*. — ³ Matth. iv, 19. — ⁴ I Cor. i, 27.

» terram hæreditate : » erunt ejus cohæredes, in terra illa viventium, de qua dicitur in alio Psalmo : « Spes mea es tu, » portio mea in terra viventium¹. Tu es ipsa portio mea, » inquit Deo, et non dubitavit Deum sibi facere portionem. « Hæreditate possidebunt terram. Maledicentes autem eum, » disperient. » Ut autem benedicant qui benedicunt, præstitum est eis. Nam ventum est ad maledicentes, et facti sunt benedicentes : et jam sic disperierunt maledicentes eum, cum ejus munere facti sunt benedicentes, quem malo suo maledicebant, bono autem ipsius benedicunt.

XV. Videte quid sequitur : « A Domino gressus hominis dirigentur, et viam ejus volet². » Ipse homo ut velit viam Domini, ab ipso Domino diriguntur gressus ejus. Nam si Dominus non dirigeret gressus hominis, tam pravi erant, ut semper per prava irent, et semitas curvas sequendo redire non possent. Venit autem ille, et vocavit, et redemit, et sanguinem fudit : hoc pretium dedit, hæc bona fecit, et mala passus est. Attende quæ fecerit ; Deus est : attende quæ passus sit ; homo est. Quis iste Deus homo ? Si tu, o homo, non dimitteres Deum, non fieret pro te Deus homo. Parum enim tibi erat ad remunerationem vel ad donum ejus, quia et hominem te fecit, nisi et homo pro te fieret ? Ipse est enim qui direxit gressus nostros, ut viam ejus vellemus. « A Domino gressus hominis » dirigentur, et viam ejus volet. »

XVI. Jam cum sequeris viam Christi, non tibi sæculi prosperitates promittas. Per dura ambulavit, sed magna promisit. Sequere. Noli tantum attendere qua iturus, sed et quo venturus sis. Tolerabis dura temporalia, sed ad læta pervenies sempiterna. Si vis sustinere laborem, attende mercedem. Nam et operarius in vinea deficeret, nisi attenderet quid accepturus esset. Cum autem attenderis

¹ Psal. cxli, 6. — ² Id. xxxvi, 23.

quid sis accepturus, omnia tibi erunt vilia quæ pateris, nec digna æstimabis pro quibus illud accipias. Miraberis tantum dari pro tantillo labore. Nam utique, fratres, pro æterna requie labor æternus subeundus erat; et æternam felicitatem accepturus, æternas passiones sustinere deberes: sed si æternum sustineres laborem, quando venires ad æternam felicitatem? Ita fit, ut necessario temporalis sit tribulatio tua, qua finita venias ad felicitatem infinitam. Sed tamen, fratres, posset esse longa tribulatio pro æterna felicitate. Verbi gratia, ut quoniam felicitas nostra finem non habebit, miseria nostra et labor noster et tribulationes nostræ diuturnæ essent. Nam et si mille annorum essent, appende mille annos contra æternitatem: quid appendis cum infinito quantumeumque finitum? Decem millia annorum, decies centena millia, si dicendum est, et millia millium, quæ finem habent, cum æternitate comparari non possunt. Huc accedit, quia non solum temporalem voluit laborem tuum Deus, sed etiam brevem. Paucorum dierum est tota vita hominis, etiamsi læta duris non miscerentur, quæ plura et longiora sunt certe, quam dura: et ideo breviora et pauciora sunt dura, ut durare possimus: si ergo per totam viam suam homo in laboribus et in ærumnis esset, in doloribus, in tormentis, in carcere, in plagis, in fame et siti omnibus diebus, horis omnibus, per totam vitam suam usque ad ætatem senectutis, pauci dies sunt tota vita hominis: quo labore transacto, veniet regnum æternum, veniet sine fine felicitas, veniet æqualitas Angelorum, veniet hæreditas Christi, veniet cohæres Christus. Pro quanto labore quantam mercedem accipimus! Veterani homines, qui laborant in militia, et versantur inter vulnera tot annos, incipiunt militare a juventute, exeunt senes; et ut habeant paucos dies quietos senectutis suæ, quando eos jam ipsa ætas incipit gravare,

quos bella non gravant, quanta dura tolerant, quæ itinera, quæ frigora, quos soles, quantas necessitates, quæ vulnera, quæ pericula? Et non attendunt patientes hæc omnia, nisi paucos dies quietos illos senectutis, ad quos utrum perveniant nesciunt. Ergo « A Domino gressus hominis dirigentur, et viam ejus volet. » Hinc dicere cœperam; viam Christi si vis, et vere Christianus es, ipse est enim Christianus, qui non aspernatur viam Christi, sed vult viam Christi sequi per passiones ipsius, noli per aliam viam velle ire quam per illam qua ipse ivit. Dura videtur, sed ipsa est tuta via: alia forte delicias habet, sed latronibus plena est. « Et viam ejus volet. »

XVII. « Cum ceciderit, non conturbabitur, quoniam » Dominus confirmat manum ejus¹. » Ecce quid est, velle viam Christi. Contingat illi ut aliquam tribulationem patiatur, aliquam exhonorationem, aliquam contumeliam, aliquam afflictionem, aliqua damna, et cætera quæcumque abundant in vita ista generi humano: proponit sibi Dominum suum, quanta genera tentationum passus est: et « Non conturbabitur cum ceciderit, quia Dominus confirmat manum ejus, » quia prior passus est. Quid enim timebis, o homo, cujus directi sunt gressus, ut velles viam Domini? Quid timebis? Dolores? Flagellatus est Christus². Contumelias timebis? Audivit: « Dæmonium habes³, » qui dæmonia exludebat. Forte factionem et conspirationem malorum? Conspiratum est adversus illum⁴. Non potes ostendere forte conscientiam tuam bonam in aliqua accusatione, et vim pateris quod adversus te falsi testes audiuntur. Contra ipsum primum falsum testimonium dixerunt, non solum ante mortem, sed etiam post resurrectionem. Inducti sunt falsi testes, ut a iudicibus dam-

¹ Psalm. xxxvi, 24. — ² Matth. xxvii, 26. — ³ Joan. viii, 48. — ⁴ Id. ix, 22.

naretur¹: accesserunt falsi testes custodes ad sepulcrum. Resurrexit ille cum tanto miraculo, commota terra prodidit Dominum resurgentem. Erat illic et terra custodiens terram, sed terra durior mutari non potuit. Nuntiavit vera, sed seducta est a falsa. Dixerunt enim illi custodes Judæis quæ viderint, et quid factum sit: acceperunt pecuniam, et dictum est eis: « Dicite quod vobis dormientibus venerunt Discipuli ejus, et abstulerunt eum². » Ecce falsi testes et contra resurgentem. Quanta autem cæcitas in falsis testibus, quanta cæcitas, fratres? Solent hoc enim pati falsi testes, ut excæcentur, et contra se dicant nescientes unde appareat quia falsi sunt testes. Quid enim illi contra se dixerunt? « Cum dormiremus, venerunt Discipuli ejus, et abstulerunt eum. » Quid est hoc? Quis est qui dicit testimonium? Qui dormiebat. Talibus ego narrantibus non crederem, nec si somnia sua mihi indicarent. Stulta insania! si vigilabas, quare permisisti? Si dormiebas, unde scisti?

XVIII. Sic et istis filii eorum, sicut meministi³, et prætermittendum ex occasione non est. Tanto magis enim debemus commemorare vanitatem eorum, quanto magis quærimus salutem eorum. Ecce corpus Christi patitur falsos testes, sustinet corpus quod præcessit in capite. Non mirum est, et modo non desunt corpori Christi diffuso per totum orbem terrarum qui dicant: Progenies traditorum. Falsum testimonium dicis. Ibi te convinco falsum testem, secutus pauca verba. Tu mihi dicis: Traditor es. Ego tibi dico: Mendax es. Sed tu traditionem meam nusquam et nunquam probas: ego mendacium tuum hic in istis ipsis verbis tuis modo probo. Certe ibi dixisti, quia nos acuumus gladios nostros: recito gesta tuorum Circumcellionum. Certe ibi dixisti (4), quia prætermittis ablata:

¹ Matth. xxvi, 60. — ² Id. xxviii, 12, 13. — ³ Donatistæ.

recito Gesta, ubi procurationem ad exigenda fecisti. Certe ibi dixisti: Nos sola offerimus Evangelia: recito tot jussiones judicum, quibus a te divisos persecutus es: recito Preces ad Apostatam imperatorem, cui dixisti, quia sola justitia apud eum habet locum (5). An forte apostasia Juliani, pars Evangelii tibi videtur? Ecce mendacem te teneo. Quid de me dixisti quod credi debeat? Etiam si non invenirem unde ostenderem falsum te dicere, sufficit ut ostendam te mendacem esse. Quid dicis? Qualis tu, tales et cæteri. Nam merito talia verba omnibus misisti: abundare voluisti societate mendacium, ne tu solus erubesceres de mendacio.

XIX. Sed valeat, inquit, in Cæcilianum judicium patrum nostrorum. Quare valebit? Quia episcopi judicaverunt. Valeat et in te, quod Maximianistæ judicaverunt. Prius enim, quod credo vos nosse, episcopi consentientes cum Maximiano adhuc diacono ipsius, venerunt ad Carthaginem, sicut se habet Tractatoria, quam etiam Gestis alligaverunt, cum litigarent¹ de domo cum procuratore illius² qui prætermittit ablata. Ergo primo Tractatoriam de illo miserunt, conquerentes quia noluit ad illos exire: hoc enim maxime conquesti sunt. Vide quomodo illis Deus reddidit quod de Cæciliano dixerunt. Mira similitudo: voluit Deus post tot annos resolvere illis in faciem quod gestum est, ut omnino unde dissimulent et qua effugiant non inveniant. Oblitos se dicerent quæ gesta sunt ante; non eos Deus sinit oblivisci; atque utinam valeat eis ad salutem! Nam misericordia sua fecit hoc Deus, si considerent quid sit factum. Ponite ergo vobis ante oculos, fratres, unitatem tunc orbis terrarum, unde se isti dividerunt adversus Cæcilianum: ponite modo et partem Donati, unde se Maximianistæ dividerunt adversus Primianum. Quod tunc illi Cæciliano, hoc nunc isti fecerunt Primiano. Propterea

¹ Maximianistæ. — ² Primiani.

se et veriores Donatistis dicunt Maximianistæ, quia revera majorum suorum ipsi imitati sunt. Sic enim erexerunt Maximianum adversus Primianum, quomodo illi erexerunt Majorinum adversus Cæcilianum; et sic questi sunt isti de Primiano, quomodo illi de Cæciliano. Nam si meministis, hoc dixerunt illi, quod ad eos exire noluerit Cæcilianus, memor conscientiae suæ; ille autem noverat factionem eorum: sic et isti conqueruntur, quia noluit ad illos exire Primianus. Quare Primiano conceditur, nosse factionem Maximianistarum, et Cæciliano non conceditur nosse factionem Donatistarum? Nondum erat ordinatus Maximianus, crimina dicebantur de Primiano: venerunt episcopi, voluerunt ut ad eos exiret: non est egressus, sicut eorum indicat Tractatoria Actis inserta. Non est egressus, non improbo, imo et laudo. Si aliquam factionem vidisti, non debuisti ad factiosos procedere, sed servare causam tuam meliori iudicio partis tuæ. Restabat enim magna pars Donati, ubi se posset purgare Primianus: propterea ad illos qui jam factione conspiraverant, exire noluit. Vides quomodo laudamus consilium tuum adversus Maximianistas, bene attende et causam Cæciliani: non vis ut frater; quomodo extraneus, sic judica. Noluit exire, quid tibi dicens? Isti factione conspiraverunt contra salutem meam, corrupti sunt adversum me: si me illis commisero, facio præiudicium causæ meæ: non ad eos exhibeo, servetur causa mea melioribus et auctoritate gravioribus. Bonum consilium. Quid si hoc dixit Cæcilianus? Quanquam laborabis tu, ut ostendas quæ adversus te istos alia Lucilla corruerit, et forte non inventurus, quod ille tunc usque adeo noverat, ut postea Gestis aperiretur (6). Sed vidisti nescio quid occultum, renuntiatum est tibi aliquid metuendum. Concedo timori tuo cautelam istam: recte fecisti, ad tales non procedere;

erant enim alii qui de te poterant iudicare. Attende nunc Cæcilianum: tu tibi servasti Numidiam, ille orbem terrarum. Sed si valere vis adversus illum sententias tunc Donatistarum, valeant nunc adversus te sententiæ Maximianistarum: episcopi illum damnaverunt: episcopi et te. Quare postea egisti causam tuam, et obtinuisti ibi Maximianistas; sicut ille postea egit causam suam, et obtinuit ibi Donatistas? Quod ergo tunc factum est, videtur ante oculos miro et manifesto exemplo revolutum, talia Maximianistas conqueri de Primiano, qualia omnes isti conquesti sunt de Cæciliano. Mirum est, fratres, quomodo moveor, quomodo Deo gratias ago: quia vere misericordia Dei ad istos, si sapiant, illuminandos formavit exemplum. Proinde si placet paululum, fratres, quia et hoc nobis Deus in manus dedit, audite concilium Maximianistarum. (Et cum tractaret, idem recitavit concilium Maximianistarum.)

XX. « Sanctissimis fratribus atque collegis per universam Africam. » (Et cum recitaret idem dixit: Tota unitas ipsorum per Africam. Sed hic cum illis est Catholica: in aliis autem orbis partibus ipsi non sunt cum Catholica. Et cum tractaret idem sequentia, iterum recitavit:—« Sanctissimis fratribus atque collegis per universam Africam, hoc est, per provinciam proconsularem, Numidiam, Mauritaniam, Byzacenam, et Tripolim constitutis; sed et presbyteris et diaconis, universis plebibus, in veritate Evangelii nobiscum militantibus, Victorinus, Fortunatus, Victorianus, Migginus, Saturninus, Constantius, Candorius, Innocentius, Cresconius, Florentius, Salvius, alius Salvius, Donatus, Geminius, Prætextatus. » (Et cum recitaret, idem dixit: Ipse est Assuritanus, quem postea receperunt: eum qui in se dixit sententiam, recepit

¹ Legit Augustinus Synodicam Epistolam Maximianistarum Cabarsussensis concilii. Porro non eam recitavit uno tractu, sed aliquas interposuit annotationes et sententias, quæ quidem in uncinis includuntur, et recitatio Epistolæ resumitur post signum: —

postea. Et cum tractaret idem sequentia recitavit: — « Maximianus, Theodorus, Anastasius, Donatianus, Donatus, alius Donatus, Pomponius, Pancratius, Januarius, Secundinus, Pascasius, Cresconius, Rogatianus, alius Maximianus, Benenatus, Gaianus, Victorinus, Guntasius, Quintasius, Felicianus. » (Et cum recitaret, idem dixit:) Iste est Mustitanus qui adhuc vivit? Sed forte alius est aliunde. Postea subscribentes dicunt et loca unde quisque erat. Et cum tractaret, idem sequentia recitavit: — « Salvius, Migginus, Proculus, Latinus, et cæteri qui in concilio apud Cabarsussi fuimus (7), in Domino æternam salutem. Nemo qui nesciat, fratres dilectissimi, de sacerdotibus Dei, non propriæ voluntatis, sed divinæ legis impulsu, tam in reos sententiam dicere, quam innocentibus inflictam jure ab eis ac merito submovere. Non levi enim periculo subjacebit, quisquis aut reo pepercerit, aut innocentem conficere pertentarit: maxime cum scriptum sit: *Innocentem et justum non occides, et purgatione non purgabis reum*¹. Hoc igitur Edicto Legis admoniti, necesse nos fuerat Primiani causam, quem plebs sancta Carthaginensis Ecclesiæ episcopum fuerat in ovile Dei sortita, seniorum litteris ejusdem Ecclesiæ postulantibus, audire atque discutere sub eo, ut explanatis omnibus, aut innocentem, quod optabile fuerat, purgarem; aut nocentem certe ostenderemus suis meritis esse damnatum. Optatissimum enim nobis fuit, ut plebs sancta Carthaginensis Ecclesiæ eo se lætetur episcopo sublimatam, qui in omnia sanctus et in nullo reprehensibilis haberetur. Propterea utique talem esse oportet Domini sacerdotem, ut quod populus pro se apud Deum non valuerit, ipse pro populo mereatur quod poposcerit impetrare: quia scriptum est: *Si peccaverit populus, orabit pro eo sacer-*

¹ Exod. xxxiii, 7.

*dos; si autem sacerdos peccaverit, quis orabit pro eo*¹? » (Et cum legeret, idem tractans dixit: Etiam Apostoli scripserunt plebibus ut orarent pro se, et Apostoli orantes dicebant: « Dimitte nobis debita nostra²: » et apostolus Joannes dixit: « Advocatum habemus apud » Patrem Jesum Christum justum, et ipse est exoratio pro » peccatis nostris³. » Sed illud de illo sacerdote scriptum est, quem isti non intelligunt, ut admoneretur populus in prophetia talem se debere agnoscere sacerdotem, pro quo nullus orat, nisi ille qui pro omnibus interpellat⁴? Quia ergo tunc sacerdotium erat Leviticum; ubi sacerdos intrabat in Sancta, et offerebat hostias pro populo; habebat autem imaginem, non veritatem futuri cujusdam sacerdotis; tunc enim et ipsi sacerdotes peccatores erant, sicut cæteri homines: volens Deus per prophetiam admonere populum, jam talem desiderandum esse sacerdotem, qui interpellaret pro omnibus, et pro eo nullus oraret, designans talem, admonuit et dixit: « Si peccaverit populus, orabit pro eo sacerdos; si autem sacerdos peccaverit, quis orabit pro eo? » Itaque, o popule, talem elige sacerdotem, pro quo non cogaris orare, sed de cujus oratione pro te securus esse possis. Ipse est Dominus noster Jesus Christus, unus sacerdos, unus mediator Dei et hominum, homo Christus Jesus⁵. Et cum tractaret, idem sequentia recitavit:) — « Scandala igitur Primiani, et ipsius nequitia singularis, sic in se cœleste iudicium provocavit, ut horum criminum auctorem necesse esset penitus amputare: qui recens ordinatus, » (Et cum recitaret, idem tractans dixit: Jam jam crimina ipsius dicuntur. Et cum tractaret, idem sequentia recitavit:) — « presbiteros supradictæ plebis ad conjurationem impiæ

¹ 1 Reg. ii, 25. — ² Matth. vi, 12. — ³ 1 Joan. ii, 1, 2. — ⁴ Rom. viii, 34. — ⁵ 1 Tim. ii, 5.

conspirationis impellens, hoc ab eis velut precario jure postulavit, ut ad damnandos quatuor diaconos, viros egregios, ac singularibus meritis approbatos, Maximianum scilicet, Rogatianum, Donatum, itemque Salgamium, » (Et cum recitaret, idem tractans dixit: In his quatuor erat ille auctor schismatis, præcidens de frusto frustum, et non se dolens ab integritate præcisum. Et cum tractaret, idem sequentia recitavit:) — « incunctanter ei promitterent accommodare consensum. » (Et cum recitaret, idem tractans dixit: Hoc cum illis egit, illi noluerunt ei promittere, sed tacuerunt: ille per se ipsum cogitatum scelus non dubitavit implere. Et cum tractaret, idem recitavit:) — « Cujus illi mala præsumptione stupefacti, cum rem silentio refellissent, per se cogitatum scelus non dubitavit implere, usque adeo ut in Maximianum diaconum, virum, sicut omnibus notum est, innocentem, sine causa, sine accusatore, sine teste, absentem ac lecto cubantem, sententiam putaret esse promendam. » (Et cum recitaret, idem tractans dixit: Videte crimen! Et cum tractaret, idem sequentia recitavit:) — « Qui jam pridem clericos non dissimili furore damnaret. Nam cum incestos contra legem decretaque omnium sacerdotum communioni sanctæ adjungeret, cumque obsistente maxima parte plebis, etiam seniorum nobilissimorum litteris conveniretur, ut per se corrigeret quod admiserat, sua temeritate possessus emendare contempsit. His itaque permoti seniores Ecclesiæ supradictæ, ad universum chorum litteras legatosque miserunt, quibus non sine lacrymis deprecati sunt ut ad se ferventius veniremus, quo perpense libramine, intimationibus exploratis, existimatio Ecclesiæ purgaretur. Ad hanc proinde cum secundum memoratorum litteras veniremus, nota sua illa ratione feryescens, adventum nostrum penitus declinavit. » (Et cum recita-

ret, idem tractans dixit: Quid illi objiciatur scitis, quia pars jam Donati incesta facta est. Hoc erat in regula: Quales fuerint cum quibus fuerit communicatum, tales fieri omnes et universam massam. Itaque si verum isti dicunt, incesta est jam pars tota Donati. Exeant plane Numidæ, et dicant: Ad nos non pertinet si illos incestos, nescio quos, ad communionem tuam admisisti, obesse potuit tam longe positus? Si ergo vobis obesse non vultis qui in Numidia estis, quod Carthagini fit; quod in Africa fit, potuit obesse universo orbi terrarum? Semper unde se defendunt, inde se accusant, et nos excusant. Et cum tractaret, idem sequentia recitavit:) — « Adventum nostrum penitus declinavit. » (Et cum legeret, idem dixit: Quod illi questi sunt de Cæciliano. Et cum tractaret, sequentia recitavit:) — « Qui usquequaque rebeli animo calcitrans, in malo permansit, ut conducta multitudine perditorum, » (Et cum recitaret, idem dixit: Jam hoc plus est. Hæc de Cæciliano non dixerunt illi: videte quæ. Et cum tractaret, idem sequentia recitavit:) — « atque impetratis officialibus basilicarum januas obdissent. » (Et cum recitaret, idem dixit: Ne intrarent episcopi, Et cum tractaret, idem sequentia recitavit:) — « qui ingrediendi nobis atque agendi solemnia interdicerent facultatem. Hæc si episcopum convenit facere, si Christianis licet admittere, si hoc Evangelia protestantur, probet aut judicet quisquis amator aut assertor est veritatis. Hoc enim nobis inflixit frater aliquando proprius, quod nunquam faceret alienus. » (Et cum legeret, idem dixit: Quid pluribus¹? Dicunt multa et damnant hominem: sed damnationem jam ipsam legamus. (Et cum tractaret, idem recitavit:) — « Decrevimus omnes sacerdotes Dei, præsentem Spiritu sancto, hunc eumdem

¹ Subaudi, *opus est.*

Primianum, primo quod super vivos episcopos alios subrogarit; quod incestos cum sanctorum communionem miscuerit; quod presbyteros ad conjurationem ineundam constringere pertentarit; quod Fortunatum presbyterum in cloacam fecerit mitti, cum ægrotantibus baptismo succurrisset; quod communionem Demetrio presbytero pernegarit, ut cogeret filium abdicare; quod idem presbyter objurgatus sit, quod episcopos hospitio suscepisset; quod supradictus Primianus multitudinem miserit, quæ Christianorum domos everteret; quod obsessi sint episcopi simul et clerici, et postea ab ejus satellitibus lapidati; quod in basilica cæsi sint seniores, quod indigne ferrent ad communionem Claudianistas admitti; quod innocentes clericos putaverit esse condemnandos; quod se nobis audiendum noluerit exhibere, cum basilicarum fores ne ingrederemur multitudine et Officio intercluserit; quod legatos a nobis ad se missos injuriose rejecerit; quod loca multa, vi primo, dehinc auctoritate judiciaria usurpaverit. » (Et cum legeret, idem dixit: Prætermissor ablatorum: cum Paulus apostolus dicat: « Audet quis vestrum adversus alium » negotium habens judicari apud injustos, et non apud » sanctos¹. » Videte quale illi crimen objecerint, quia non apud episcopos agere voluit de locis, sed apud judicem. Et cum tractaret, idem sequentia recitavit:)—« Præter alia illicita ejus admissa, quæ præ honestate styli nostri siluimus, a sacerdotali choro perpetuo esse damnatum: ne eo palpato, Dei Ecclesia aut contagione, aut aliquo crimine maculetur. Quod idipsum Paulus apostolus exhortatur, et admonet: *Præcipimus autem vobis, fratres, in nomine Domini nostri Jesu Christi, ut discedatis ab omni fratre inordinate ambulante*². Atque adeo non immemores puritatis Ecclesiæ, conducibile existimavimus,

¹ 1 Cor. vi, 1. — ² 1 Thess. iii, 6.

omnes sanctos consacerdotes, et omnes clericos, et omnes populos qui se Christianos meminerunt, hac nostra Tractatoria commonere, ut omnes ejus communionem, utpote damnati, diligenti cura horreant. Ipse enim de suo interitu rationem reddet, qui hoc nostrum decretum non audiendo tentaverit violare. Placuit sane nobis et Spiritu sancto, quod tempus tardis ad convertendum reservetur sub eo, ut quicumque consacerdotum vel clericorum suæ salutis immemores, a die damnationis supradicti Primiani, id est, a die octavo Kalendarum Juliarum usque ad diem octavum Kalendarum Januariarum, minus a Primiani damnati communionem recesserint, tali sententia constringantur. Laici quoque nisi se a supradicto die damnationis illius, intra diem Paschæ futuræ ab ejus consortio separaverint, non posse quemquam nisi per poenitentiam, siquidem meminerint, Ecclesiæ reformari. Victorinus Munatianensis episcopus subscripsi. Fortunatus Dionysianensis episcopus subscripsi. Victorianus Carcabianensis episcopus subscripsi. Florentius ab Adrumeto episcopus subscripsi. Migginus ab Elephantaria episcopus subscripsi. Innocentius Thebaltensis episcopus subscripsi. Miggin pro collega meo Salvio Membressitano episcopo subscripsi. Salvius Ausafensis episcopus subscripsi. Donatus Sabratensis episcopus subscripsi. Gemelius a Tanabæis episcopus subscripsi. » (Et cum legeret, idem dixit: Ex ipsis condemnatoribus subscripsit et Prætextatus Assuritanus, et Felicianus Mustitanus. Et cum tractaret, sequentia recitavit:) — « Prætextatus Assuritanus episcopus subscripsi. Maximianus Stabatensis episcopus subscripsi. Datianus Camicetensis episcopus subscripsi. Donatus Fiscianensis episcopus subscripsi. Theodorus Usulensis episcopus subscripsi. Victorianus, jubente collega Agnosio episcopo, subscripsi. Donatus Cebresu-